

Rolnummer 1970
Arrest nr. 117/2001 van 3 oktober 2001

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 370, § 5, *unctis* de artikelen 346, eerste lid, en 368, § 3, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, gesteld door het Hof van Beroep te Gent.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit voorzitter M. Melchior, de rechters L. François, P. Martens, R. Henneuse, E. De Groot en L. Lavrysen, en, overeenkomstig artikel 60*bis* van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, emeritus voorzitter H. Boel, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van emeritus voorzitter H. Boel,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij arrest van 11 mei 2000 in zake M. Clarisse tegen P. Clarisse, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 24 mei 2000, heeft het Hof van Beroep te Gent de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schenden de artikelen 370, § 5, *juncto* 346, eerste lid, en 368, § 3, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat zij het absoluut onmogelijk maken dat een ten volle geadopteerd kind tijdens het leven van de adoptant(en) opnieuw wordt geadopteerd, terwijl voor alle andere categorieën kinderen, die in dezelfde situatie van breuk met hun ouders verkeren, die mogelijkheid tijdens het leven van hun ouder(s) wel bestaat ? »

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

M. Clarisse, geboren op 21 september 1977, werd in de loop van 1980 door P. Clarisse gewettigd door adoptie, bij akte verleden voor de vrederechter te Roeselare op 8 mei 1980, gehomologeerd bij beslissing van de jeugdrechter te Kortrijk op 21 oktober 1980, overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand van de stad Roeselare op 20 december 1980. Door de wet van 27 april 1987 werd de term « wettiging door adoptie » omgezet in « volle adoptie ».

P. Clarisse was ten tijde van de adoptie gehuwd met F. Dedoelder, de moeder van M. Clarisse. In 1983 zijn P. Clarisse en F. Dedoelder uit de echt gescheiden, waarna laatstgenoemde in het huwelijk trad met E. Dumortier. In dat gezin groeide M. Clarisse op. Met P. Clarisse heeft hij sedert 1983 geen contact meer gehad.

Bij dagvaarding van 19 december 1997 vordert M. Clarisse de herroeping van zijn adoptie, teneinde een nieuwe adoptie door E. Dumortier mogelijk te maken. De eerste rechter wijst de vordering af op grond van artikel 370, § 5, van het Burgerlijk Wetboek, dat bepaalt dat de volle adoptie onherroepelijk is. M. Clarisse stelt hoger beroep in.

Het Hof van Beroep stelt vast dat de (wettiging door) volle adoptie is mislukt, maar dat artikel 370, § 5, van het Burgerlijk Wetboek de herroeping van de volle adoptie uitdrukkelijk uitsluit. Verbonden met het verbod van opeenvolgende adopties (artikel 346, eerste lid, en artikel 368, § 3, eerste lid, van hetzelfde Wetboek), houdt die regel in dat een ten volle geadopteerd kind niet kan worden geadopteerd zolang de adoptant of adoptanten leven. Voor de andere categorieën van kinderen (huwelijkse, buitenhuwelijkse, gewoon geadopteerde kinderen) die met hun ouders gebroken hebben, bestaat die mogelijkheid wel tijdens het leven van de ouders.

Het Hof van Beroep acht het aangewezen, alvorens nader te oordelen, de hiervoor aangehaalde prejudiciële vraag te stellen.

III. De rechtspleging voor het Hof

Bij beschikking van 24 mei 2000 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 19 juni 2000 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 28 juni 2000.

Memories zijn ingediend door :

- M. Clarisse, wonende te 8210 Zedelgem, Korenbloemstraat 19, bij op 25 juli 2000 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 4 augustus 2000 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 22 september 2000 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikkingen van 26 oktober 2000 en 26 april 2001 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 24 mei 2001 en 24 november 2001.

Bij beschikking van 6 februari 2001 heeft het Hof de zetel aangevuld met rechter L. Lavrysen.

Bij beschikking van 24 april 2001 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 16 mei 2001.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 25 april 2001 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 16 mei 2001 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. H. Lemaire *loco* Mr. J. Van der Perre, advocaten bij de balie te Brugge, voor M. Clarisse;
 - . Mr. F. Hinnekens *loco* Mr. P. Hofströssler en Mr. S. Taillieu, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers L. Lavrysen en L. François verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

A.1. Volgens M. Clarisse zijn de bepalingen die de wettiging door adoptie van een reeds door adoptie gewettigd kind verbieden in strijd met de artikelen 8 en 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Indien hij een wettig kind was van P. Clarisse, zou er geen bezwaar zijn geweest tegen een wettiging door adoptie. Het onderscheid tussen een wettig kind en een gewettigd kind is naar zijn oordeel discriminerend. Het

tegendeel beweren zou erop neerkomen dat kinderen waarvan de adoptie is mislukt, niet meer als volwaardig wettig kind tot een gezin kunnen toetreden waardoor hun het recht op een gezinsleven wordt ontnomen.

M. Clarisse betoogt dat de in het geding zijnde bepalingen een objectieve en redelijke verantwoording missen en geen redelijk verband van evenredigheid vertonen tussen de aangewende middelen en het nagestreefde doel. Bij het bepalen van de onherroepelijkheid van de volle adoptie zou de wetgever alleen hebben gedacht aan de geslaagde wettiging door adoptie, die hij wilde beveiligen en stabiliseren. Volgens M. Clarisse kan het onmogelijk de bedoeling van de wetgever zijn geweest om een kind in het geval van een mislukte wettiging door adoptie « levenslang en onherroepelijk onder dit juk te houden ».

A.2. De Ministerraad wijst erop dat de wetgever bij de hervorming van de adoptiewetgeving van 1987, zoals bij die van 1969, het belang van het kind centraal heeft gesteld, alsmede de bekommernis om bij de adoptie verwantschapsbanden tot stand te kunnen laten komen die vergelijkbaar zijn met de biologische afstamming. Dit zou door het Hof reeds zijn bevestigd in de arresten nrs. 67/97 en 53/2000.

Het principe van de onherroepelijkheid werd volgens de Ministerraad ingegeven door de bezorgdheid om te vermijden dat de geadopteerde (opnieuw) zou worden achtergelaten, te meer daar hij in dat geval, gelet op de verbreking van alle banden met zijn oorspronkelijke familie, het risico zou lopen om geheel zonder familie te vallen. Een amendement dat ertoe strekte opeenvolgende adopties toe te staan, werd tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet van 27 april 1987 verworpen. De Ministerraad merkt evenwel op « dat het in huidige procedure aan het Arbitragehof voorgelegde vraagstuk *de lege ferenda* het voorwerp van een grondige studie en voorgenomen aanpassing uitmaakt ».

Ten slotte is de Ministerraad van oordeel dat de « gemeenrechtelijke (bloed)afstammingsband » zich in wezen onderscheidt van de afstammingsband ingevolge adoptie. Eerstgenoemde ontstaat krachtens de wet en kan niet worden gekozen, terwijl laatstgenoemde aan de basis van contractuele aard is. Rekening houdend met die contractuele grondslag van het instituut van de adoptie en gelet op de verregaande gevolgen van de volle adoptie, waardoor de banden met de oorspronkelijke familie worden verbroken, acht de Ministerraad het van essentieel belang dat de rechtszekerheid wordt veiliggesteld.

- B -

B.1. Krachtens artikel 370 van het Burgerlijk Wetboek verleent de volle adoptie aan het kind en zijn afstammelingen hetzelfde statuut en dezelfde rechten en verplichtingen als zij zouden hebben indien het kind geboren was uit degenen die het ten volle hebben geadopteerd. Het ten volle geadopteerd kind houdt op tot zijn oorspronkelijke familie te behoren. Door de volle adoptie verkrijgt het kind, in plaats van zijn naam, die van de adoptant of, in geval van volle adoptie door twee echtgenoten, die van de man.

De prejudiciële vraag heeft betrekking op artikel 370, § 5, dat bepaalt :

« Volle adoptie is onherroepelijk. »

B.2. Krachtens de artikelen 346 en 368, § 3, van hetzelfde Wetboek kan niemand worden geadopteerd, respectievelijk ten volle geadopteerd door meer dan één persoon, behalve door twee echtgenoten.

Bij herroeping van de adoptie ten opzichte van de adoptant of van beide adopterende echtgenoten, of bij overlijden van de adoptant of van beide echtgenoten die geadopteerd of ten volle geadopteerd hebben, is een nieuwe adoptie evenwel toegestaan zolang de geadopteerde minderjarig is.

Bij herroeping van de adoptie ten opzichte van een van de adopterende echtgenoten of bij overlijden van een van de echtgenoten die geadopteerd of ten volle geadopteerd hebben, kan de betrokkene in voorkomend geval opnieuw geadopteerd worden door degene met wie de andere echtgenoot hertrouwd is, ongeacht de leeftijd van de geadopteerde.

B.3. Uit voormelde bepalingen vloeit voort dat een ten volle geadopteerd kind, behalve in geval van overlijden van de adoptant of adoptanten, niet opnieuw kan worden geadopteerd.

De prejudiciële vraag strekt ertoe van het Hof te vernemen of de in het geding zijnde bepalingen een discriminatie doen ontstaan « doordat zij het absoluut onmogelijk maken dat een ten volle geadopteerd kind tijdens het leven van de adoptant(en) opnieuw wordt geadopteerd, terwijl voor alle andere categorieën kinderen, die in dezelfde situatie van breuk met hun ouders verkeren, die mogelijkheid tijdens het leven van hun ouder(s) wel bestaat ».

B.4. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.5. Het verschil tussen beide categorieën van kinderen steunt op een objectief criterium, te weten het al dan niet ten volle geadopteerd zijn.

B.6. Inzake adoptie is het belang van het kind de voornaamste overweging.

B.7. Door in de artikelen 346 en 368, § 3, van het Burgerlijk Wetboek opeenvolgende adopties uit te sluiten, heeft de wetgever de stabiliteit van de verwantschapsbanden en de gezinsomgeving van de geadopteerde willen waarborgen.

Door in artikel 370, § 5, van hetzelfde Wetboek te bepalen dat de volle adoptie onherroepelijk is, heeft de wetgever de gelijkstelling met de gewone afstammingsband nagestreefd. De bepaling kan niet los worden gezien van de regel volgens welke alle banden van het geadopteerde kind met zijn oorspronkelijke familie worden verbroken en het daaruit voor de geadopteerde voortvloeiende risico, in geval van herroeping van de adoptie, om geheel zonder familie te vallen. De onherroepelijkheid van de volle adoptie beoogt dus eveneens de stabiliteit van het statuut van het adoptieve kind.

Voormelde bepalingen zijn dus in beginsel in overeenstemming met de doelstelling van de wetgever die inzake adoptie voorrang geeft aan het belang van het kind.

B.8. Evenwel, doordat zij ertoe leiden dat, behalve in geval van overlijden van de adoptant of adoptanten, een reeds ten volle geadopteerd kind in geen enkel geval kan worden geadopteerd, doen de in het geding zijnde bepalingen onevenredige gevolgen ontstaan ten aanzien van de geadopteerde kinderen die definitief door hun adoptant of adoptanten zijn verlaten. In tegenstelling tot andere kinderen die door hun ouders zijn verlaten, wordt hun de kans ontnomen om opnieuw op volwaardige wijze in een gezin te worden opgenomen.

B.9. De prejudiciële vraag dient bevestigend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

De artikelen 370, § 5, 346 en 368, § 3, van het Burgerlijk Wetboek schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre zij tot gevolg hebben dat een ten volle geadopteerd kind tijdens het leven van de adoptant of adoptanten niet opnieuw kan worden geadopteerd.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 3 oktober 2001.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

H. Boel